

ХУЛОСАИ

комиссияи экспертии Шурои диссертатсионии 6D.KOA-104 назди Институди фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А.М. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ба диссертатсияи Солихов Саймурод Тағоймуродович дар мавзуи «Масъалаҳои иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сотсиологӣ аз рӯйи ихтисоси 5.4.3 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ

1. Мавзуи диссертатсияи Солихов Саймурод Тағоймуродович, ки ба таҳқиқи масъалаҳои иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон бахшида шудааст, аз ҷиҳати илмӣ амалӣ мубрам ва дорои аҳамияти муҳим мебошад. Бо гузариш ба низоми нави ҷамъиятӣ ва муносибатҳои иқтисодӣ бозаргонӣ муносибатҳои иқтисодӣ, сиёсӣ ва маънавии ҷомеа дигаргун гардида, низоми қаблӣ арзишҳо тағйир ёфт, вале низоми нави арзишҳо ҳанӯз пурра ташаккул наёфтааст. Дар чунин шароит раванди иҷтимоишавии шахс, бахусус насли наврас, ба омилҳои нави иҷтимоӣ-фарҳангӣ ва иқтисодӣ вобаста гардида, омӯзиши сотсиологӣ он ба яке аз масъалаҳои мубрами илми ватанӣ табдил ёфтааст.

Мубрамии мавзуи таҳқиқот, инчунин, бо он алоқаманд аст, ки дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон моҳияти нишондиҳандаҳои тамоюли иҷтимоии ҷавонон дигаргун шуда, обрӯю эътибор ва мартаба вобаста ба намудҳои касбу кор ва ихтисосҳо тағйир ёфтааст. Мушкилоти иҷтимоӣ, аз ҷумла афзоиши бекорӣ, сатҳи пасти музди меҳнат, табақабандии ҷомеа, номувофиқати сифати таҳсилот бо талаботи бозори меҳнат ва густариши муҳоҷирати меҳнатӣ, ба раванди иҷтимоишавии шахс таъсири манфӣ мерасонанд. Аз ин рӯ, таҳлили сотсиологӣ ин раванд барои таҳияи сиёсати самараноки иҷтимоии давлат аҳамияти назариявӣ ва амалӣ дорад.

Мақсади таҳқиқоти диссертатсионӣ муайян кардани масъалаҳои иҷтимоишавӣ дар давраи тағйироти ҷомеаи Тоҷикистон мебошад. Барои ноил гардидан ба ин мақсад муаллиф як қатор вазифаҳои илмиро муайян намуда, вобастагии иҷтимоишавии шахс аз табдили муносибатҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ, таъсири муҳити иҷтимоӣ ва оила ба ин раванд, омилҳои таъсиррасон ба шуғли насли наврас, нақши гурӯҳҳои хурд дар раванди таълим ва касбияти меҳнат, инчунин, иҷтимоишавии шахс дар раванди тарбияи меҳнатии насли наврасро мавриди баррасии ҳамаҷониба қарор додааст. Объекти таҳқиқот иҷтимоишавии шахс дар шароити гузариш ба шаклҳои нави низоми муносибатҳои ҷамъиятӣ буда, предмети онро

хусусиятҳои хос, сохтори иҷтимоӣ-фарҳангӣ, иқтисодӣ ва таъсири онҳо ба тамоюлҳои иҷтимоишавии шахс ташкил медиҳад.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот бо истифодаи равишҳо ва методҳои муосири илмӣ таъмин карда шудааст. Дар таҳқиқот методҳои умумиилмӣ, таҳлили мантиқию муқоисавӣ, шарҳдиҳӣ, умумиятдиҳӣ, равиши функционалӣ-сохторӣ, равиши системавӣ ва таҳлили табақабандии иҷтимоӣ, инчунин, методҳои махсуси сотсиологӣ – таҳлили ҳуҷҷатҳо, муқоиса ва пурсиши сотсиологӣ истифода гардидаанд. Пойгоҳи эмпирикии таҳқиқотро натиҷаҳои таҳқиқоти сотсиологие ташкил медиҳад, ки муаллиф соли 2023 дар байни донишҷӯёни чор макотиби олии шаҳри Душанбе дар мавзӯи «Иҷтимоишавии шахс дар шароити иқтисоди бозаргонӣ» гузаронидааст, инчунин, маълумоти омории расмӣ, адабиёти илмӣю таълимӣ ва дигар сарчашмаҳои бозътимод, ки ба даст овардани натиҷаҳои илмӣ асоснокро таъмин намудаанд.

Навгонии илмӣ таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки дар диссертатсия дар асоси равиши концептуалӣ хусусиятҳои иҷтимоишавии шахс дар давраи дигаргуншавии ҷомеаи Тоҷикистон ба таври ҳамаҷониба муайян карда шудаанд. Муаллиф нишон додааст, ки хусусиятҳои иҷтимоишавии шахс, тамоюл ва худмуайянкунии насли наврас ба шароити иҷтимоӣ-иқтисодии гурӯҳҳо ва қишрҳои иҷтимоӣ алоқаманд буда, дар шакли нобаробарии иҷтимоӣ зоҳир мегарданд. Ҳамзамон ошкор гардидааст, ки раванди иҷтимоишавии шахс дар стратегияи иқтисоди бозаргонӣ хусусияти миллии худро нигоҳ медорад, ки он дар меъёрҳои анъанавии рафтор, муносибатҳои оилавӣ, тарзи зиндагӣ, урфу одат ва интиҳоби касбу ҳунари таҷассум меёбад. Дар диссертатсия муқаррар гардидааст, ки ба раванди иҷтимоишавии ҷавонон муҳити иҷтимоӣ, бахусус ҳонавода, мактаби таҳсилоти умумӣ, донишгоҳ ва маҳфили дӯстон таъсири бевосита мерасонанд. Муаллиф исбот кардааст, ки сатҳи пасти сифати таҳсилот ва номувофиқатии он бо талаботи бозори меҳнат ба ташаккули иҷтимоишавии шахс таъсири манфӣ расонида, дар паст будани сатҳи шуғли ҷавонон дар истеҳсолоти инъикос меёбад. Ҳамчунин, монеаҳои воқеии бокортаъминкунии ҷавонон – маҳалчигӣ, сифати пасти таълим, номувофиқатии шаклҳои таҳсилот ба талаботи бозор ва робитаҳои ҳешутаборӣ – муайян гардида, ҳамчун роҳҳои ҳалли масъала рушди соҳибкории хурду миёна, ташкили биржаи меҳнат ва такмили маҳорати касбӣ пешниҳод шудаанд.

Нуктаҳои, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, дорони навгонии илмӣ буда, барои рушди минбаъдаи сотсиологияи шахс, сотсиологияи оила ва маориф аҳамияти назариявӣ ва амалӣ доранд. Мавод, ҳулосаҳо ва тавсияҳои

диссертатсия метавонанд ҳангоми таҳияи сиёсати давлатӣ нисбати равандҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ ва фаъолияти агентҳои иҷтимоишавӣ – оила, муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва касбӣ, механизмҳои бо қойи қорӣ таъмин намудан ва танзими муҳоҷирати меҳнатӣ – истифода шаванд. Натиҷаҳои таҳқиқот, инчунин, дар таълими курсҳои «Сотсиологияи шахс», «Сотсиологияи қачрафторӣ», «Сотсиологияи оила» ва «Сотсиологияи умумӣ» ба қор бурда мешаванд.

Саҳми шахсии доғталаб дар таҳияи масъалаҳои илмии таҳқиқот назаррас мебошад. Солиҳов С.Т. мустақилона консепсияи таҳқиқотро таҳия намуда, таҳқиқоти сотсиологиро дар байни донишҷӯёни қор макотиби олии шаҳри Душанбе гузаронидааст, маълумоти оморӣ ва натиҷаҳои пурсишро қорқард ва таҳлил намуда, омилҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ ва иқтисодии марҳилаи қунунии низоми муносибатҳои қамъиятиро ба таври муфассал арзёбӣ қардааст. Тавсияҳои амалии муаллиф нисбати вазъи муосири иҷтимоишавии шахс натиҷаи меҳнати мустақилонаи ӯ мебошанд. Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар мақолаҳои илмии муаллиф, аз қумла дар мақаллаҳои илмии тақризшаванда, инъикос қардидаанд.

2. Диссертатсия ба талаботи бандҳои 31-33 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, қи бо Қарори Ҳукумати Қумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ қардидааст, мутобиқат менамояд. Таҳқиқот дорои заминаи мустаққаи назариявӣ ва амалӣ буда, натиҷаҳои илмии он дар асоси таҳлилии амиқ ва ҳамаҷониба пешниҳод шудаанд. Диссертатсия аз қониби муаллиф мустақилона таҳия қардида, дорои мантиқи яғонаи илмӣ ва соҳтори муназзам мебошад.

3. Мавзӯ ва муҳтавои таҳқиқоти диссертатсионӣ ва автореферати он ба шиносномаи ихтисоси 6D050100 – Сотсиология (6D050103 – Соҳтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ), қи аз рӯйи он ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-104 мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Қумҳурии Тоҷикистон аз 31 октябри соли 2025, №421/шд ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мутобиқ мебошад. Ҳамзамон таҳқиқоти мазқур ба талаботи Феҳристи ихтисосҳо, қи аз рӯйи онҳо дар Қумҳурии Тоҷикистон дараҷаҳои илмӣ дода мешавад ва бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Қумҳурии Тоҷикистон аз 25 сентябри соли 2025, №10 тасдиқ қардидааст, мувофиқат меқунад.

4. Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсиониро Солиҳов Саймурод Тағоймуродовиқ дар 13 интишороти илмӣ нашр намудааст, аз қумла 5 мақолаи илмӣ дар мақаллаҳои илмии тақризшаванда, қи аз қониби

Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии Вазорати илм ва таҳсилоти олии Федератсияи Россия тавсия шудаанд, ба таъб расидаанд. Дигар интишороти муаллиф дар маҷмуаҳои конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ илмӣ-назориявӣ ва илмӣ-амалӣ нашр гардидаанд.

5. Дар таҳқиқоти диссертатсионии Солиҳов Саймурод Тағоймуродович дар мавзӯи «Масъалаҳои иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон» ҳамаи манбаъҳои илмӣ бо ишора ба муаллифони онҳо оварда шудаанд. Ин ҳолат аз риоя гардидани талаботи банди 37 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, гувоҳӣ медиҳад. Дар диссертатсия ва дигар ҳуҷҷатҳои пешниҳодшуда усулҳои илмӣ истифодашуда боэътимод буда, ба ихтисоси илмӣ диссертатсия мутобиқат мекунад.

6. Комиссияи экспертии Шӯрои диссертатсионӣ бо дарназардошти банди 56 Низомнома дар бораи Шӯрои диссертатсионӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, инчунин, банди 60 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) пешниҳод менамояд:

1) Диссертатсияи Солиҳов Саймурод Тағоймуродович дар мавзӯи «Масъалаҳои иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сотсиологӣ аз рӯи ихтисоси 5.4.3 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ дар Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-104 назди Институти фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А.М. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон барои Ҳимоя қабул карда шавад.

2) Ба ҳайси муқарризони расмӣ таъин карда шаванд:

Саидзода Шӯҳрат Шукур – доктори илмҳои сиёсӣ, дотсент, декани факултети сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналхалқӣ Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон;

Муҳаммадқодири Начмуддин – номзади илмҳои сотсиологӣ, муовини декан оид ба таълими факултети фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

3) Ба ҳайси муассисаи пешбар таъин карда шавад: Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино».

4) Нашри эълон оид ба ҳимояи ошкорои диссертатсия дар Шурои диссертатсионӣ ва чойгир намудани матни диссертатсия ва автореферати он дар сомонаи расмӣ Институти фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А.М. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ва дар сомонаи расмӣ Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад.

5) Барои чопи автореферати диссертатсия бо ҳуқуқи дастнавис ва ирсол намудани он ба суроғаҳои дахлдор иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи эксперти:

узви вобастаи АМИТ,

доктори илмҳои сотсиологӣ, профессор

Ш. Шоисматуллоев

Аъзои комиссияи эксперти:

доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор

Р.У. Улмасов

доктори илмҳои фалсафа

З.М. Усмонова

